

EUROOPA LINNADE JA MUUDE OMAVALITSUSÜKSUSTE SÄÄSTVA ARENGUTEE VALIKU HARTA

(Ålborgi Harta)

(Käesolev Harta kiideti osavõtjate poolt ühehäälselt heaks Euroopa Säästliku Arengu Linnade Ja Muude Omavalitsusüksuste Konverentsil Ålborgis, Taanis 27. mail 1994. aastal.)

- I OSA: KONSENSUSE DEKLARATSIOON: EUROOPA LINNAD JA MUUD OMAVALITSUSÜKSUSED VALIVAD SÄÄSTVA ARENGU TEE
- II OSA: EUROOPA LINNADE JA MUUDE OMAVALITSUSÜKSUSTE SÄÄSTVALE ARENGUTEELE ASUMISE KAMPAANIA
- III OSA: OSALEMINE KOHALIKUS AGENDA 21 PROTSESSIS: KOHALIKUD SÄÄSTVA ARENGU TEGEVUSPLAANID

I OSA

KONSENSUSE DEKLARATSIOON: EUROOPA LINNAD JA MUUD OMAVALITSUSÜKSUSED VALIVAD SÄÄSTVA ARENGU TEE

I.1 Euroopa linnade ja muude omavalitsusüksuste roll

Meie, Euroopa linnad ja muud omavalitsusüksused, kes me oleme sellele hartale alla kirjutanud, oleme teadlikud sellest, et meie linnad on oma ajaloolises arengus üle elanud impeeriume, rahvusriike ja režiime. Linnad on püsinud kui sotsiaalse elu keskused, majanduselu kandjad, kultuuri, pärandi ja traditsioonide hoidjad

Linnad ja linnalähialad koos oma elanikkonnaga on olnud meie ühiskonna ja meie riikide põhielemendiks. Linnad on olnud tööstuse, käsitöö, kaubanduse, hariduse ja valitsemise keskusteks.

Me saame aru, et meie praegune linnastunud eluviis, eriti meie tööjaotuse ja funktsioonide diferentseerumine, maakasutuse, transpordi, tööstusliku tootmise, põllumajanduse, tarbimise ja vaba aja veetmise korraldamise tavad ning kõigest sellest tulenev elustandard paneb meile erilise vastutuse paljude keskkonnaprobleemide eest, millega inimkond praegu silmitsi seisab. Seda enam, et 80% kogu Euroopa elanikkonnast elab linnastunud piirkondades.

Me oleme teadvustanud, et tööstusmaade praeguseks saavutatud ressursitarbimise tase ei ole kättesaadav ilma looduskapitali hävitamiseta isegi kõigi praegu elavate inimeste jaoks, veel vähem tulevastele põlvkondadele.

Me oleme veendunud, et inimese säästlik eluviis meie maakeral ei ole saavutatav ilma säästlikult elavate kohalike omavalitsusteta. Kohalik omavalitsus on kõige lähemal, et märgata keskkonnaprobleeme, kõige lähemal inimesele ja ta jagab koos kõigi teiste tasemetega valitsusasutustega vastutust inimekonna ja looduse heaolu eest. Sellest tulenevalt on nii linnad kui muud omavalitsusüksused juhtpositsioonidel eluviisi, tootmise, tarbimise ja ruumiliste struktuuride muutmise kujundamisel.

I.2 Säästlikkuse mõiste ja põhimõtted

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, anname endale aru, et säästva arengutee valik aitab meil viia meie elustandardi vastavusse looduse talumisvõimega. Me püüdleme sotsiaalse õigluse saavutamist, majanduslikku ja keskkonnasäästlikkust.

Keskkonnasäästlikkus tähendab looduskapitali alalhoidmist. See nõuab meilt, et kiirus, millega me tarbime uuenevat ressursi, vett või energeetilist tooret, ei ületaks kiirust, millega looduslik süsteem suudaks neid taastoota. Aga ka seda, et mitteuueva ressursi tarbimise tempo ei ületaks kiirust, millega tekib seda asendav ehk kompenseeriv uuenev ressurss.

Keskkonnasäästlikkus tähendab ka seda, et saasteainete keskkonda viimise kiirus ei ületaks kiirust, millega õhk, vesi ja pinnas suudavad neid absorbeerida ja nendega toime tulla.

Lisaks eespoolöeldule tähendab keskkonnasäästlikkus ka looduse bioloogilise mitmekesisuse säilitamist, inimese tervise hoidmist, aga ka selliste standardite kehtestamist õhu, vee ja pinnase kvaliteedile, mis tagaks alatiseks nii inimese kui taimede ja loomade elu ning heaolu.

I.3 Kohalikud säästlikkuse suunas liikumise strateegiad

Me oleme veendunud, et linn või muu omavalitsusüksus on ühelt poolt suurim üksus, mis on võimeline tegelema meie kaasaegse maailma paljude tasakaalust väljas olevate arhitektuursete, sotsiaalsete, majanduslike, poliitiliste, loodusressurssidega seotud olevate ja keskkonnaprobleemidega. Teiselt poolt aga väikseim süsteem, mille siseselt on võimalik leida probleemidele lahendus integreeritud, kõikehaaraval ja säästlikul viisil. Kuna iga linn on erinev, siis igaühel meist tuleb leida oma individuaalne tee säästlikkuse suunas. Me integreerime säästlikkuse printsiibid kõikjale oma arengupoliitikasse ja teeme nii, et linnade ja muude omavalitsuste tugevad küljed moodustavad baasi meie kohalikesse oludesse sobivale strateegiale.

I.4 Säästlikkus kui loominguine, kohalik, tasakaalu taotlev protsess

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, tunnistame, et säästlikkus ei ole visioon või muutumatu seisund, vaid loominguine, kohapealseid olusid arvestav tasakaalu taotlev protsess, mis ulatub kohaliku otsusetegemise kõikidesse valdkondadesse. See tagab linna või muu omavalitsuse juhtimises pideva tagasiside, mis omakorda tähendab seda, et juhtimistegevuse kaudu on võimalik viia linna tasakaalust välja kippuvat ökosüsteemi tagasi tasakaalu suunas.

Juhtides linna infokogumise ja -kasutamise kaudu, hakkab linn funktsioneerima kui orgaaniline tervik ja kõigi oluliste tegevuste mõjud tulevad ilmsiks. Sellise protsessi kaudu nii linn tervikuna kui ka linnaelanikud ise hakkavad tegema küllaldaselt informatsioonil põhinevaid valikuid.

Säästlikkuse printsiipidele rajatud juhtimisprotsessi kaudu on võimalik teha otsuseid, mis ei esinda ainult praeguse aja kasusaajate huve, vaid ka tulevaste sugupõlvade omi.

I.5 Probleemide lahendamine väljapoole suunatud läbirääkimiste kaudu

Meie, linnad ja muud omavalitsused, tunnustame, et me ei või endale lubada probleemide ülekandmist väljapoole oma halduspiire, aga mitte ka tulevikku. Sellepärast tuleb kõik probleemid või kõrvalekalded püüda lahendada kõigepealt oma halduspiires, või kui see ei ole võimalik, siis leida lahendused koostöös teiste omavalitsuste ja regionaalsete ning riiklike institutsioonidega. See on probleemide lahendamine väljapoole suunatud läbirääkimiste põhimõtte alusel. Selle põhimõtte rakendamine annab igale linnale või muule omavalitsusüksusele suure vabaduse oma tegutsemislaadi kavandamiseks.

I.6 Linnamajandus teel säästlikkuse poole

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, saame aru, et meie majandusliku arengu piirid määrab looduskapitali, nagu õhu, pinnase, vee, ja metsa piiratud olemasolu. Selle kapitali säilitamiseks tuleb ka ise investeerida. Prioriteetsuse järjekorras loetledes on vaja:

- investeerida veel alles oleva looduskapitali, nagu põhjaveevarude, pinnase, haruldaste liikide elukohtade kaitsesse;
- soodustada looduskapitali suurenemist, vähendades selle kasutamise taset, näiteks vähendades mitteuueva energiatooraine kasutamist;
- suurendada produktide lõpptarbimise efektiivsust, näiteks ehitades soojapidavaid ja energiatsäästvaid hooneid või soodustades keskkonnasõbraliku linnatranspordi kasutamist.
- investeerida inimkätega loodud looduskapitali kasvu, nagu näiteks linnasiseste parkide rekreatiivsuse suurendamisse, selleks et vähendada koormust olemasoleva looduskapitali varudele, näiteks looduslikele metsadele;

I.7 Sotsiaalse õiglusega arvestamine ühiskonna säästva arengu kavandamisel

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, oleme teadlikud, et keskkonnaprobleemid (liiklusest tulenev müra ja õhureostus, mugavuste puudumine, ebatervislikud elamistingimused, puhkealade nappus) mõjutavad kõige enam vaesemat osa elanikkonnast, kes ise ei ole võimeline neid probleeme lahendama. Ühelt poolt suurendab vara ebavõrdne jaotumine ebasäästlikku käitumist, teiselt poolt tähendab see, et on keeruline leida teid sellise käitumise muutmiseks. Me kavatseme seostada omavahel inimeste põhiliste sotsiaalsete vajaduste, nagu tervishoiu-, tööhõive- ja elamisprogrammide ning keskkonnakaitse. Me soovime õppida esimestest kogemustest säästliku eluviisi alal. Me töötame selles suunas, et parandada inimeste elukvaliteeti, mitte lihtsalt suurendada tarbimist.

Meie eesmärgiks on luua töökohti. Vähendades tööpuudust, anname me sellega oma panuse ühiskonna stabiilsusele. Stimuleerides töökohtade loomist või luues ise töökohti, anname me samal ajal hinnangu igale kavatsetavale äriideele säästva arengu põhimõtetest lähtudes. Meie põhieesmärgiks on, et tekiksid püsivad töökohad ja toodetaks pika kasutusajaga kaupu.

I.8 Säätlikud maakasutusviisid

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, tunnistame efektiivse maakasutuse ja arengu planeerimise poliitika olulisust, mis hõlmab kõigi kavatsuste ja planeeringute strateegilist keskkonnakaitset hindamist. Me peame ära kasutama tiheasustuse eelised, mis võimaldavad välja arendada hästtoimiva ühisliikluse ja efektiivse energiamajanduse, kuid hoidma samal ajal tiheasustuse arengut inimlikes mastaapides.

Planeerides linnasüdamete uuendamist või kavandades linna äärealade ja lähiümbruse planeeringuid peame taotlema nende polüfunktsionaalsust, mis võimaldab vähendada liiklusvajadust. Linna ja tema tagamaa seosed peavad olema tasakaalustatud, üksteist arvestavad ja võimalikult ressursse ning keskkonda säästvad.

I.9 Säätlikud linnaliikluse viisid

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, püüdleme selle poole, et oleks tagatud sotsiaalne heaolu ning linlik eluviis, kuid seda võimalikult vähese liikluskoormusega. Me teame, et säästvat arengut järgivale linnale on kohustuslik vähendada pealesunnitud liiklemist ja takistada transpordivahendite mittehädavajalikku kasutamist. Me anname eelisõiguse keskkonnasõbralikele liiklemisviisidele (eriti jalgsi käimisele, jalgrattasõidule ja ühissõdukite kasutamisele) ning planeerime kogu linnas nende liiklemisviiside kombineeritud kasutamise.

Bensiini- või diiselmootoriga eraliiklusvahendite kasutamine peaks olema prioriteetsuselt madalama astmega kui ühistranspordi kasutamine, võimaldades siiski kohalike teenuste kättesaadavust ja toetades linna majanduslikku aktiivsust.

I.10 Vastutus maakera kliimamuutuste eest

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, mõistame, et atmosfääri globaalsest soojenemisest tulenev oht looduskeskkonnale, tehiskeskkonnale ja tulevastele sugupõlvetele nõuab selliste abinõude rakendamist, millega saab võimalikult kiiresti vähendada kasvuhooonegaaside sattumist õhku. Samavõrd tähtis on maakera süsinikuringes olulist osa täitva biomassi nagu näiteks metsade, fütoplanktoni jms. kaitse. Fossiilsete kütuste põletamisel tekkivate õhuheitmete vähendamiseks on vaja luua ja ellu viia selline keskkonnapoliitika, mis põhineb alternatiivsete kütuste kasutamise vajalikkusest arusaamisel ja linna energiasüsteemi põhjalikul tundmisel. Uuenevate energiaressursside kasutamine on ainus alternatiiv, mis vastab säästva arengu põhimõtetele.

I.11 Ökosüsteemide mürgitumise vältimine

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, oleme teadlikud, et üha enam ja enam satub õhku, vette, pinnasesse ja toitu mürgiseid ja kahjulikke aineid, mille tõttu suureneb oht inimeste tervisele ning ökosüsteemidele. Me teeme kõik meist sõltuva, et edasine reostumine saaks peatatud või välditud juba selle tekkekohas.

I.12 Kohalik omavalitsus kui eeltingimus

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, oleme kindlad, et meil on jõudu, teadmisi ja loomingulist potentsiaali, selleks et välja arendada säästlikud elamisviisid ning suunata ja juhtida meie linna säästva arengu suunas. Meie kui kohalike omavalitsuste demokraatlikult valitud esindajad, oleme valmis võtma endale vastutuse oma kodulinnade säästvate arengutele asumise eest. Ulatus, mil määral on linnad ja muud omavalitsusüksused võimelised vastama sellele väljakutsele, sõltub sellest, kuivõrd on neile antud õigusi omavalitsuse sisuliseks korraldamiseks vastavalt oma pädevusele. On oluline, et kohalikele võimule oleks jäetud piisavalt õigusi ja et kohalikul omavalitsusel oleks tugev finantsbaas.

1.13 Linnaelanik kui võtmeisik, üldsuse kaasahaaramine

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, töötame täita meie kogukondade kõigis sektorites - üksikisiku tasemel, äriühingutes, huvigruppides - kohustuse, mille pani meile Agenda 21, võtmedokument, mis kiideti heaks Rio de Janeiro tippkohtumisel. Selle dokumendi alusel me töötame välja oma kohaliku Agenda 21 plaanid. Me ühineme üleskutsega, mis esineb Euroopa Liidu viiendas keskkonnategevusprogrammis "Säästva Arengu Suunas" selles, et vastutus programmi täitmise eest jaguneb kogukonna kõigi sektorite vahel. Seetõttu me arendame koostööd kõigi asjasse puutuvate isikute ja sektoritega. Me kindlustame kõigile kodanikele ja huvirühmadele juurdepääsu informatsioonile ning võimaluse osaleda kohalikus otsusetegemise protsessis. Me otsime võimalusi säästlikkuse-alase hariduse ja koolituse korraldamiseks mitte ainult elanikkonnale, vaid ka kohalikele omavalitsusele valitud rahvaesindajatele ja ametnikele.

1.14 Vahendid ja meetodid omavalitsuse arengu juhtimiseks säästlikkuse suunas

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, lubame kasutada meile kättesaadavaid poliitilisi ja tehnilisi meetodeid ning vahendeid, et tuua keskkonnanjuhtimisse ökosüsteemi iseregulatsioonile iseloomulik lähenemisviis. Me kasutame oskuslikult ära eelised, mida võimaldab lai valik erinevaid olemasolevaid meetodeid. Nende hulka kuuluvad halduslikud, majanduslikud ja kommunikatiivsed meetodid: administratiivne töö, keskkonnaandmete kogumine ja töötlemine, keskkonnaplaneerimine, majanduslike regulatsioonimehhanismide (määrused, maksud, hüvitised) kasutamine, erinevate kommunikatsioonitehnikate kasutamine elanikkonna teadlikkuse suurendamiseks ja üldsuse kaasahaaramiseks.

Me otsime võimalusi kaasaja nõuetele vastava keskkonnanärvüsteemi loomiseks, mis võimaldaks meil juhtida meie loodusressursside kasutamist sama ökonoomselt kui juhitakse meie kunstliku ressursi - raha - kasutamist.

Me teame, et me peame rajama oma keskkonnapoliitilised ja -kontrollialased pingutused, eriti keskkonnaseire, -auditeerimise, -mõjude hindamise, raamatupidamise, finantsarvestuse ja -aruandluse süsteemid mitut erinevat tüüpi näitajatele e. indikaatoritele. Me peame kasutama nii keskkonnakvaliteedi, linna aine-, energia- ja liiklusvoogude kui ka linna arengu modelleerimise indikaatoreid ja, mis kõige tähtsam, linna keskkonnasüsteemide püsivuse ja säiluvuse indikaatoreid.

Meie, linnad ja muud omavalitsusüksused, tunnustame, et kogu see poliitiliste mõjutusvahendite ning tegutsemisvõimaluste lai ring on juba leidnud edukat rakendamist ja andnud positiivseid keskkonnakaitse tulemusi paljudes linnades kogu Euroopas. Kuigi kasutatud vahendid on väärtuslikud, vähendades ebasäästliku arengu hoogu ja mõju, ei pööra nad iseenesest ühiskonna ebasäästlikku arengut säästlikuks.

Kui juba on omaks võetud ökoloogiline lähenemisviis, siis on linnadel olemas suurepärase lähteasukoht selleks, et integreerida säästlikkuse põhimõtted ja seda elluviiv tegevus kõikehaaravalt kohaliku linnamajanduse korraldamise protsessi.

Selle protsessi raames tuleb meil koostada oma strateegiad, katsetada nende rakendamist praktikas ja jagada üksteisega oma kogemusi.

II OSA

EUROOPA LINNADE JA MUUDE OMAVALITSUSÜKSUSTE SÄÄSTVALE ARENGUTEELE ASUMISE KAMPAANIA

Meie, Euroopa linnad ja muud omavalitsusüksused, sellele hartale allakirjutanud, liigume koos edasi säästlikkuse suunas, samaaegselt õppides saadud kogemustest ja edu saavutanud kohalikest näidetest. Me julgustame üksteist pikaajaliste kohalike tegevusplaanide koostamisele (kohalikud Agenda 21). Me tugevdame selleks ametkondadevahelist koostööd ja seostame selle protsessi Euroopa Liidu tegevusega linnade keskkonnajuhtimise alal.

Käesolevaga me algatame Euroopa Linnade Ja Muude Omavalitsusüksuste Säästvale Arenguteele Asumise Kampania eesmärgiga julgustada ja toetada linnu ning muid omavalitsusüksusi nende töös säästva arengu teel. Selle liikumise esimene etapp kestab kaks aastat, mille lõppemise järel hinnatakse saavutatud progressi Euroopa Säästva Arengu Linnade ja Muude Omavalitsusüksuste Teisel Konverentsil, mis korraldatakse 1996. aastal.

Me kutsume iga kohalikku omavalitsust, olgu see suurlinn, linn või vald ja iga kohalike omavalitsuste ühendust ühinema liikumisega, võttes omaks selle põhimõtted ja andes allkirja HARTALE.

Me palume kõiki peamisi Euroopa kohalike omavalitsuste ühendusi võtta enda peale selle liikumise koordineerimine. Nende ühenduste esindajatest moodustatakse Koordineeriv Komisjon. Korraldusprotsessis mõeldakse ka nende kohalike omavalitsuste peale, kes pole ühegi ühenduse liikmed.

Me kavandame kampania põhitegevuse selliselt, et

- kampaniaga liitunud Euroopa linnad ja muud omavalitsusüksused toetavad vastastikku üksteist kavandades, arendades ja ellu viies säästlikkuse suunas liikumise poliitikat;
- kogutakse ja levitatakse teavet kohalikul tasemel saavutatud õnnestumistest;
- edendatakse säästlikkuse printsiipi teistes kohalikes omavalitsustes;
- värvatakse Hartale uusi allakirjutajaid;
- organiseeritakse iga-aastane auhind "SÄÄSTLIK LINN";
- formuleeritakse poliitilised soovitusel Euroopa Komisjonile;

- edastatakse materjale Euroopa Liidu Linnakeskkonna Ekspertühma poolt väljaantavatesse Säästlike Linnade Ja Muude Omavalitsusüksuste aruannetesse;
- toetatakse kohalikke poliitikuid-otsusetegijaid Euroopa Liidu asjakohaste soovitude ja seadusandluse rakendamisel;
- antakse välja kampaania uudistelehte.

Kogu see tegevus nõuab kampaania koordineerimise loomist.

Me kutsume kõiki muid organisatsioone aktiivselt toetama kampaaniat.

III OSA

OSALEMINE KOHALIKUS AGENDA 21 PROTSESSIS: KOHALIKUD SÄÄSTVA ARENGU TEGEVUSPLAANID

Meie, Euroopa linnad ja muud omavalitsusüksused, sellele Hartale allakirjutanud, tõotame Hartale allakirjutamise kaudu ja Euroopa säästlike linnade ja muude omavalitsusüksuste kampaaniaga ühinemise kaudu, et me püüame säästva arengu põhimõtetelises küsimustes saavutada kohapeal 1996.a. lõpuks konsensusse oma kohaliku Agenda 21 (Local Agenda 21) raames. Sellega me täidame kohustuse, mis on kirja pandud Rio de Janeiro 1992. aasta juunikuus korraldatud ÜRO Keskkonna- ja Arengukonverentsil vastu võetud Agenda 21 kahekümne kaheksandas peatükis.

Kohalike tegevusplaanide kaudu anname oma panuse Euroopa Liidu viiendale keskkonnategevusprogrammidele "Säästva Arengu Suunas". Kohalik Agenda 21 protsess tuleks välja arendada käesoleva Harta esimese osa alusel.

Me soovime, et kohaliku tegevusplaani ettevalmistamise protsessi oleks haaratud alljärgnev:

- olemasolevate planeerimis- ja finantseerimisskeemide ning teiste plaanide ja programmide arvestamine;
- probleemide ja nende põhjuste süstemaatiline identifitseerimine, kaasates konsultatsioonidesse avalikkust;
- identifitseeritud probleemide lahendamise abinõude pingerea koostamine;
- visiooni loomine säästlikust ühiskonnast, kaasates sellesse protsessi kõik ühiskonna sektorid;
- alternatiivsete strateegiliste võimaluste läbikaalumine ja neile hinnangu andmine;
- kohaliku pikaajalise säästva arengu tegevusplaani koostamine, näidates selles ära, kuidas saab tegevuse jälgimise kaudu kontrollida eesmärkide poole liikumist;
- plaani täitmise kavandamine, kaasa arvatud ajagraafiku koostamine ja osalejate vastutusalade määratlemine;

- plaani täitmise jälgimiseks mõeldud seire- ja aruandluse süsteemi ning protseduuride loomine.

Me vajame ülevaadet selle kohta, kas meie kohaliku omavalitsuse sisemine töökorraldus on asjakohane ja efektiivne. Kas on võimalik kohaliku Agenda 21 protsessi käivitamine ja kaugemat tulevikku silmas pidavate säästva arengu tegevusplaanide koostamine. Meil on vaja teha jõupingutusi selleks, et parandada kohalike struktuuride tööd. Tõenäoliselt vajab läbivaatamist nii kohapealne poliitilise elu korraldus, haldustegevus, juhtimissüsteemid ja interdistsiplinaarne koostöö ning kasutada olemasolevad inimressursid, samuti ka ametivõimude omavahelise koostöö korraldus ja koostöö liitude ning ühendustega.

Alla kirjutatud Ålborgis, Taanis, 27. mail 1994